

Svensk stadion

(TELEGRAM).

Stockholm, Søndag 2. Juni 1912. Kl. 14. Stadions
Telegrafstation.

Otadion faar idag sin første Arbejdsdag. Igaar indviedes det al den svenske Konge, idag af de svenske Champions. *Spelen kann borja!*

Samtidig har Sommeren idag holdt sit Indtog i Stockholm, og allerede i Formiddagstimerne var det bagende varmt. Ved den Tid gled der op gennem Sturegaden en Farvebølge, som straaledede af højrøde Parasoller og lyseblaa Sporvogne og blinkede af Politihjelme, lakerede Biler og nystrøgne Cylinderhatte. Allerøverst paa Bakken og lige for Enden af Gadekløften tonede Stadions ene blegrøde Taarn, og her var idag Maalet for Stockholm. Hic Rhodos. Her skulde der springes.

Kommer man derop, staar man i en Park, hvor slanke Birkestammer kaster deres fine Løv højt i Vejret som Raketter af lysegrøn Confetti. Midt i Sommerens Fyrværkeri ligger en middelalderlig Borg af røde Munkesten, som Aarhundreders Sol og Vind har bleget, med stejle Mure og romanske Buegange, der leder Tanken hen paa Visbys Ruiner. Over Fæstningsmuren løfter sig to Taarne med kullede Hatte, hvorfra Herolder trompetter med Messinghorn. Men det er ikke en Fæstning. Det er det nye svenske Stadion, ikke Verdens største,

men dets smukkeste og mest moderne. Arkitekt *Torben Grut* har bygget det for over en Million Kroner. Det skulde først have været ovalformet, men Kronprins Gustav Adolf, der er Stævnets Præsident, raadede Arkitekten til at bygge det i Form af en Hestesko og lukke det med en lige Linje, og Hr. Grut fulgte det kongelige Raad.

Jeg gaar en Tur i Parken, hvor Fontæner plasker mellem Pyramider af Blomster, som aabner deres Kalke mod Solen, og hvor klassiske og moderne Broncer ved hvert andet Skridt skyder frem af Laurbær og fortæller, hvor smuk den nøgne Mand egentlig er.

Det vrimler med Politipatruljer, Brandmænd, Soldater, Kontrollører (Stadion har 600 Funktionærer), Studenter, der i Kjole og med hvide Handsker ser ud som om de skulde op til Eksamen, Boy-scouts og Herrer med Bind i alle Farver om venstre Arm. Disse sidste er Sportslederne; deres Navne fylder en hel Bog, og da jeg slaar op paa Startere, finder jeg yderligere en Startsuppleant, en Startudraaber og tre Startledere, hvoraf den sidste i Rangen er Greve Hamilton. Alene for at ordne Cykleløbet rundt om Målaren, der begyndte allerede i Nat, og hvis Sejrherrer ventes her til Stadion om et Par Timer, er der 157 Komitémedlemmer med Armbind i Virksomhed.

Rundt om hele Terrænet staar det gemene Publikum som et levende Plankeværk. Det venter taalmodigt paa at komme ind. Jeg antager at der foran Portene er Folk nok til at befolke Aalborg.

Men nu ringer Klokkerne fra Stadions Taarne. Klokken er halvto. Jeg holder mit Indtog i Fæstningen ad en af de 12 Trapper og sammen med Kronprins Gustav Adolf. Jeg er virkelig nysgerrig. Men først vil jeg aflevere dette Telegram i Stadions Telegramkontor i et af Taarnene. Friherre Hermelin fortæller mig, at det bliver det første Telegram, der afsendes ad Stadions egne Linjer.

(TELEFON).

Stockholm, Søndag 2. Juni 1912. Kl. 17.
Stadions Telefonstation.

Jeg staar nu i Presselogen i Stadions østre Taarn og fra Telefonboxen, hvor jeg dikterer disse Ord til *Politikens* Diktafon, har jeg en glimrende Udsigt over Arenaen, hvor et Par Hundrede svenske Sportsmænd i Øjeblikket arbejder.

Lad mig straks sige, at ingen Steder vil Pressen blive forkælet som her. Man kan mærke, det er Friherrer, som er attachedet Journalisterne. Her er Modtagelsessaloner og luksuøse Privatkabinetter, hemmelige Interviewsrum og bekvemme Arbejdsværelser. 26 Bytelefoner og lige saa mange Rigs-telefoner er stillede til vor Raadighed, og jeg sætter *Politikens* Kort paa Box I.

Men jeg skal fortælle, hvad jeg har oplevet i Stadion og lukker Øjnene. Mine Sanser har i Løbet af tre Timer bundf ældet et futuristisk Maleri, hvor alt bevæger sig i et stadigt vekslende Kalejdoskop af Farver. Der olympiskaspeles paa 4—5 forskellige Baner samtidig. Bryderne har for sig tre smaa Theaterscener midt i Stadion, Hurtigløberne springer i den sorte Yderring, Diskoskasterne svinger deres Tallerkener i Øst og Vest og Springerne hopper, hvor de bare kan finde en tom Plet. Midt i Kaos løber Kinematograferne med deres Kameraer paa Stankelben. Alle disse pustende og svedende Sportsmandfolk skal forevises i Pathé fréres levende Avis over hele Verden imellem Mannequinerne fra Rue de la paix. Billedets Baggrund er Arenaens umaadelige Græstæppé, hvor Mennesker bliver smaa som Fluor, og Rammen er Stadions Tilskuerring, hvor Hoved sidder ved Hoved i 40 Etager. Der er Plads til 25,000, men hist og her er der et Par tomme Bænke, hvor Helsingør og Køge vilde faa det mageligt. Og over det hele straalder Sommerens Blaa og Stadions 225 Flag; jeg har idag for første Gang lagt Mærke til, at Farven til det nye svenske Flag (som blev startet efter

1905) er stjaalet fra Himlen paa en Junidag. Der blæser en svag Vind, og de 225 Duge vikler sig stadig ind i hinanden, men fra et Krigsskib i Havnen er der beordret Matroser til Hjælp, som nu gaar til Tops for at rebe Flaglinerne.

Dukker jeg endnu dybere ned i min futuristiske Erindring, ser jeg tydeligt Gustav Adolf svinge tyve høje Hatte med 40 sorthandskede Hænder (Hofsorg for den danske Onkel Frederik); jeg ser Stadionløberne i en lang broget Række, før de forsvinder gennem den søndre Port, runde Banen paa to Tusinde Ben.

I en Pause har jeg været en Rundtur gennem Kældrene, hvor mørke Gange synes at strække sig uden Ende. Jeg kigger ind i Idrætsmændenes fugtige nøgne Rum, hvor Lyset falder sparsomt, og mindes et Besøg i Neros Colosseum i de underjordiske Huler, hvor Løverne holdtes indespærrede før Kampen. Men de tykke Kabler af elektriske Snore, der strækker sig paa Kryds og Tværs imellem Ringeapparater, bringer mig tilbage til Nutiden. Her i Dybet er alene anbragt over Hundrede Telefoner, ved hvert Hjørne er der Haner med varm og kold Dusch, og hver Sektion har sit Badeværelse. Her vandkæmmes Løverne, før de skal op i Arenaen.

Linder jeg nu Boxens Dør ud til Stadion, strømmer der ind til mig en Symfoni af Lyde, der gennem Mikrofonen paa *Politikens* Kontor vil høres som en syngende Snurretop. Det er Stadion, der jubler. Akkorder fra Gota Livgardes Orkestre bruser i det Fjerne, den dybe Bas, der klinger som en Røst fra Underverdenen, kommer fra en Udraaber, som gennem sin Kæmpetragt proklamerer en ny Sejrherre, og den glade Sømandsopsang Hiv-ohøj stammer fra Stockholms Politikorps, der i et Hjørne af Grønsværet trækker Tov med Goteborgs Brandmænd. Nu klapper de derude og vifter med Lommetørklæder. Det lyder som en Haglorkan paa Drivhustage. Maaske er det en af Cyklisterne, der har kørt siden Midnat for at komme Mälaren rundt, og som nu med nogle faa Minutters Mellemrum støvgraa styrer deres vak-

lende Cykle ind paa Banen. Men Larmen bliver stærkere. Nu har alle rejst sig og Tribunerne er levende af klappende Hænder. 20,000 Struber brøler og Gallerierne tramper et Akkompagnement af rullende Torden. Nu ser jeg ham! Det er den første Marathonløber, der faldefærdig er hinket ind ad søndre Port. Hans Navn er Ahlgren og han staar til daglig i en Manufakturbutik i Goteborg. Men idag er han Sveriges Helt. Lille Diktafon! Hører du Bifaldets Larm fra det jublende Amfitheater? . . .

Folkeslagmonumentet

Leipzig, 18. Oktober 1913.

I disse Dage for hundrede Aar siden stod hele Evropa i Flammer. Alle dets Nationer (med Undtagelse af Tyrkerne) maatte lade deres Blod for eller imod Napoleon.

I Dag for hundrede Aar siden fandt Hovedslaget Sted paa Markerne udenfor Leipzig. Prøjsens Konge, Østrigs og Ungarns Kejser, Ruslands Kejser og Sveriges Kronprins kæmpede imod den lille Korporal, og deres Hære var tilsammen mere end dobbelt saa stærke. Han havde dog sejrrikt holdt Stillingen i tre Døgn uden at lukke sine Øjne; men da hans egne Soldater begyndte at mangle Munitio, og han om Eftermiddagen saa sine sachsiske Hjælpetropper løbe over til Fjenden, følte han et Øjeblik Trætheden. Han faldt i Søvn paa et Treben ved Vagtilden i Læ af en Tobaksmølle, imellem hvis Vinger Kanonkuglerne sang. Efter tyve Minutters Forløb vaagnede han og gav detailerede og nøjagtige Ordre til Tilbageetoget gennem Leipzig.

I Skæret af 21 brændende Landsbyer forlod han Slagmarken, hvor en halv Million Soldater havde kæmpet i tre Døgn med eller mod hans Ørne. Frankrigs Magt var brudt, men i Kæmpebaalet hærdedes den store, nye Tanke om det tyske Riges Enhed, der først i 1871 blev smedet færdig i Versailles.

Et større Slag har Verdenshistorien i disse hundrede Aar ikke set. Til Minde om de 100,000 Soldater, der blev begravede paa Leipzigs Marker, har Tyskerne bygget et Bjærg af Sten ved Siden af Napoleons sønderskudte Mølle. Det er det største Mindesmærke i Evropa, og hele den tyske Verden har i Dag vendt Blikket imod det. Læseren vil ikke tage mig det fortrydeligt op, at ogsaa en Dansk havde Lyst til at overvæ-

re Afsløringen — for saa vidt man kan tale om at afsløre et Monument, der er saa stort som Himmelbjerget.

Hundrede Tusinde Mennesker havde før min Ankomst til Leipzig sikret sig de blaa, gule og grønne Kort, der gav Adgang til Festpladsen. Den danske Konsul, der skulde være Vært for Prins Ruprecht af Bayern, havde til sig selv og sin Familie maattet købe ti røde Tribunebilletter til 110 Mark Stykket. Man forsikrede mig, at de nu stod i en Kurs af 150 Mark, og Kolleger fra Berlin beklagede sig over, at ogsaa Pressebilletterne forlængst var beslaglagte. Redaktør Wulff fra *Leipziger Tageblatt*, der forestod Festarrangementet, maatte bekræfte det.

— Men, tilføjede han, jeg vil gerne have, at De som Fremmed overværer Festen; jeg giver Dem her min egen Billet, mere kan jeg ikke gøre! Hvorpaa han stak mig et rødt Tribunekort til første Række i min ene Haand, gav mig et Pragtalbum i Pergamentbind i den anden og fæstede en stor Broncemedaille med et grønt-hvidt Baand i mit Knaphul. Jeg var indviet.

Slagmarken ligger Syd for Leipzig. En ny Boulevard, der er døbt *18. Oktober Gade*, fører lige ud til Monumentets Fod, og paa begge Sider af denne pompøse Triumf-Corso breder sig i Øjeblikket den store Udstillingsby.

Det yderste Hus i Forstaden hedder „Hotel Volkerschlichtdenkmal“, og her lykkedes det mig at bliveindkvarteret i Værtindens private Spisestue paa Kvisten. Jeg følte mig paa historisk Grund og gik rolig til Sengs imellem Pletopsatser. Fra min Balkon kunde jeg se ud over Udstillingens straalende Forlystelsespark til Monumentet, der rejste en vældig Silhuet mod Stjernehimlen. Det lignede et Kæmpeblæklus, og den store Bastian besøgte mig i Drømme.

Jeg blev Klokken seks med Magt trukket ud af Sengen af Hotelkarlen; Balkonen var for Morgen og Formiddag lejet ud til en Bundtmagerfamilie for 40 Mark. I Kaféen i Stueetagen havde alle Vinduerne været besatte allerede fra om Aftenen, og

Værtinden (hvis Spisekort i Dagens Anledning fremtraadte med Slagbilleder og en Sang *Auf zur Kampf*), tvang hver Time Vinduesgæsterne til at gøre nye Bestillinger, hvis de ikke vilde vises ud. De havde spist hele Natten og var oppustede af Pølser.

I Morges for hundrede Aar siden hang Taagen tæt over Leipzig. I Dag lagde Oktobersolen et festligt Guldskaar over Tage og Flag og Æreporte. Alle Husenes Linjer var trukne op med Granguirlander, og fra femte Sal slæbte lange tyske og sachsiske Bannere langt ned i Rendestenen.

Allerede i Morgengryet havde de første Tilskuere tænkerklaprende indtaget deres Pladser paa Tribunerne langs Festtogets Vej. Alt Levende bevægede sig i Retning af Monumentet. Endeløse Tog af Foreningsfaner snoede sig gennem Gaderne; hele Skoler marscherede af Sted med Rektor i Spidsen; gallaklædte Officerer fattede forbi i Militærbiler, og Civile væltede over hinanden paa Gadehjørnerne i Slagsmaal om Mindebaand og Erindringsmedailler og Flag og Dingeldangel.

Festpladsen var med tre Vagtrækker afspærret i en Omkreds af en Mil; yderst var det beredne Uhlaner, der prikede Gadedrengene i Maven med deres Flagspyd, indenfor Infanteri og inderst en Kordon af Politi. En Prins af Sachsen var ikke sluppet igennem uden Kort. Man gaar det ene Kvarter efter det andet igennem tætte Menneskemure; Vejen synes aldrig at faa Ende. Ved en Drejning ligger der endelig et Hav for Ens Fod, og i dets glatte Flade spejler sig en Kolos, der i Erindringen genkalder det ufuldendte Babelstaarn fra Gustave Dorés Billedbibel.

Jegstaar for Enden af det udstrakte Bassin i Folkemonumentets Forgaard. Til alle Sider hæver sig i Terrasse over Terrasse Titusinder af Tilskuere. Langs Bassinranden staar Studenterne fra samtlige Tysklands Universiteter. De er alle i hvide Benklæder med høje Kravestøvler og hvide Ridderhandsker til

Albuen; men hvert Korps har sin særlige Uniform og Hat. Man tror, at alle den klassiske Komedies Statister har sat hverandre Stævne her, hvor Shakespeareske Fjerbaretter, Molière'ske Trikots og Schiller'ske Skødefrakker veksler. Det brogede Fastelavnstog tæller 10,000 Studenter; deres Pallasker glimter i Solen, og deres 3000 Standarter kaster et muntert Farveskær i Vandspejlet.

Men langt oppe for dets øverste Ende rager Stenbjerget mørkt og truende i Vejret, skjulende Solen bag sin kolde Nordvæg. Efter en By klædt i Fest, efter Gader fyldte med Farver og Musik og Larm, virker selve Folkemonumentet som et dødt og uhyggeligt Fjæld. Ikke et Flag eller en Guirlande; det vilde i denne Vælde virke latterligt. Kun hist og her synes en farvet Blomst at vokse paa Stenen; det er Veteranerne, der med deres 2000 Faner er anbragte i Klipperevner.

Jeg naar op i den klamme Skygge paa Terrassen ved Monumentets Front, hvor de røde Kort samles. Til begge Sider en Kæmpetribune og i Midten Fyrsteteltets Purpurbaldakin. Staaapladserne her paa Terrassen er de fornemste; de kan ikke købes. Til venstre Præster i Ornat, Pavens Udsending i violet Atlask med Kardinalring paa en violet Handskefinger, Byraad og Folkeraad i Kofter bræmmede med Skunk eller Hermelin, Ministre i Pels, Bethmann-Hollweg med Nøddeknækker-Ansigt — til højre Galla-Uniformer fra det halve Evropa; Stjerner, Ordner, Fjerbuske, Hestehaler, Sporer, østrigske Hjælme med Guldsmedebutikker i Toppen, russiske Skindhuer og svenske Karl den Tolvte-Hatte.

Som Baggrund rejser Monumentet sin Væg mod Himlens blaa Sofitter.

I sig selv er det et egenartet Bygningsværk, hvor Arkitekturen er bleven Plastik og Figurerne stivnede i Stenkvadrer. Paa Forsiden et vældigt Relief, forestillende Erkeenglen Mikael, der som Tysklands Skytspatron fælder fjendtlige Krigere til begge Sider. Over hans Hoved læses: *Gott mit uns*, og saa enor-

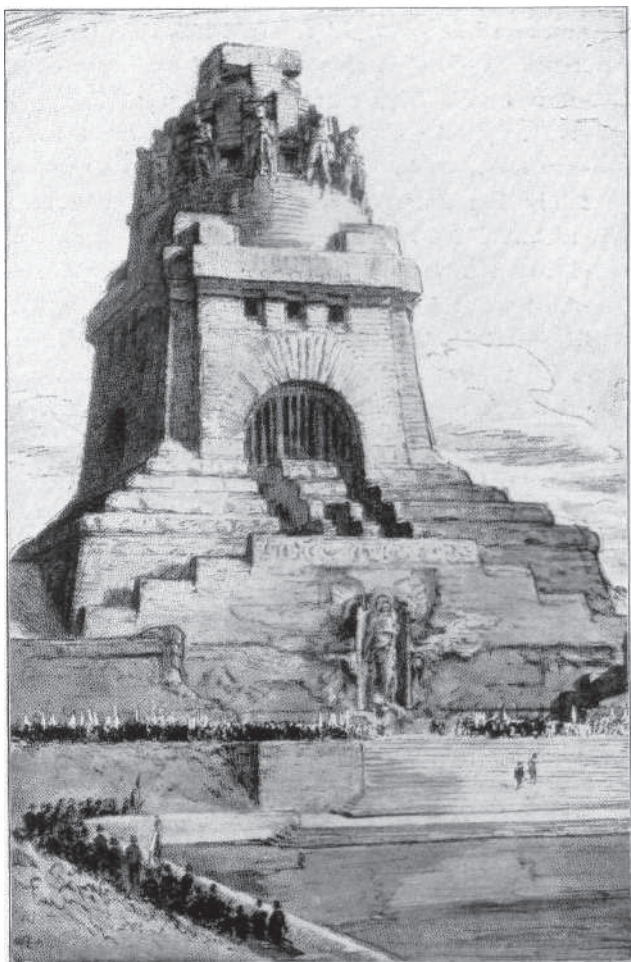
me er alle Dimensionerne, at ingen falder paa, at disse smaa Bogstaver er saa høje som Gardister.

Et Kæmpevindue sidder midt paa Monumentvæggen; Toppen er en Klokke, hvorom tolv Stenkæmper staar Vagt; med den overdrevne Symbolik, der lægges i Monumentet, siges de at vogte Tysklands Enhed og Frihed. Klokken ender foroven i en flad firkantet Sten. Den er kun mærkelig derved, at der paa dens Flade kan staa 80 Mennesker.

Lad mig skrive straks, hvad her Alle tænker, men Ingen siger: at dette er Verdens hæsligste Menneskeværk. *Et* Adjektiv kan Tyskerne med Rette bruge om det: *kolossal*. De benytter det da ogsaa mere end rigeligt.

Allerede for 100 Aar siden sang Arndt om at bygge et Monument paa Slagmarken. For 50 Aar siden samledes der Grundsten sammen her paa Stedet fra hele Tyskland. For 20 Aar siden stiftede Kammerraad Thieme fra Leipzig „Det tyske Patriotforbund“, der skulde skaffe de nødvendige Penge. I seksten Aar har Bygningsarbejderne varet. 12,000 Kubikmeter Granit er stablet ovenpaa Højen, og fire Grundpiller har tilsammen slugt 100,000 Kubikmeter Cementbeton. Resultatet er blevet et Cykloplækhus af Himmelbjergets Størrelse, der vejer 10 Millioner Centner. Arkitekten er en Berliner-Professor fra Charlottenburg. Hans Navn skal ikke nævnes. Selv havde han holdt sig borte.

Værkets og Festens ledende Sjæl er derimod Thieme. Det var ham, der fik 24 Lotterier oprettede, da Pengene ikke vilde komme af Fædrelandsfølelse. Det var ham, der fandt paa, at forfængelige Mennesker for 100 Mark kunde faa deres Navn

Folkeslag-Monumentet

indskrevet i Monumentet; i Stenene har allerede 1200 Partikulierer indristet sig Udødelighed. Seks Millioner Mark har Thieme samlet og mangler nu kun en halv; han haaber, den skal komme ind i Entré.

Alle har skullet indtage deres Pladser senest en Time, før Kejseren ventedes. Mange har været her allerede i tre og fire. De høje Herrer finder Smørrebrød frem af Pelsen; de elegante Damer paa Tribunerne tilbyder forgæves deres Gunst for en Kop varm Kaffe. I nogle Aabninger i Stenbjerget er der selvfølgelig Boder med Souvenirs; Ministre, Raader, Gesandter, Alle køber de Ansichtskort og faar dem stemplede med et særligt Feststempel. Man kan ogsaa faa smaa Granitstumper fra Arbejdet; Kardinalen ser paa en Miniaturgengivelse af Monumentet, udført i Sølv; da han rører ved den, gaar Laa-get af — Idéen med Blækhuset er allerede udført. Han tager det med hjem som Relikvie til Paven.

En hemmelighedsfuld Mumlen gennem Masserne fortæller, at nu er Kejseren der. I Kikkert kan man se Uhlaner sprænge frem ved Bassinets nederste Ende. Et Firspand med Forridere kører frem. Nu kommer de!

I et Nu har Alle indtaget deres Pladser, og der er stille som i en Granskov. Paa Vej til min Tribune er jeg bleven klemt fast imellem en Borgmestermave og en Generalsabel og har uforskyldt faaet den bedste Plads under Talerstolen midt for Tronhimlen. Fyrsterne bevæger sig langsomt langs Studenternes Spalier. Paa Skraaningerne bagved bliver titusind Hatte svungne ad Gangen; i Kikkerten ser man Folk raabe Hurra og Musikkorpsets røre Instrumenterne, men man hører kun sin Nabos Aandedræt. Afstanden er for stor.

Saa begynder det at suse i Luften, Trommehvirvler og Hornsignaler flyver gennem Æteren, Leveraabene naar os.

Nu kan man skelne de enkelte Hovedpersoner. Forrest gaar Kejser Wilhelm og hans Vært, Kongen af Sachsen. Bag efter kommer de fremmede Gæster, den strenge Paveven, Storfyrstronfølger Frantz Ferdinand af Østrig-Ungarn, den

gemytlige Storfyrst Kyrill af Rusland, den blege, tynde Prins Wilhelm af Sverig, der falder helt igennem al Stadsen i sin beskedne sorte Søofficersuniform, Kongen af Wiirttemberg, Prinsregent Ludwig af Bayern, der ligner en mild gammel Bedstefader med Hornbriller og synes ligeglad med, at han nu skal ud-nævnes til virkelig Konge . . . ialt en Snes regerende Fyrster, og tilsidst de frie Hansastæders Præsidenter, Hamborgeren i Krave og med Buddingform paa Hovedet, Bremeren i pelskantet Slag og med Silkestrømper, Lybækkeren i en almindelig Livkjole, som slaar Folder af Beskedenhed.

Nu har Kejseren naaet Stentrappens øverste Trin; den lamme venstre Haand hviler paa Sabelhæftet, med den højre løfter han den korte, sølaverne Marskalstav op foran Ansigtet og hilser med et dybt Buk Officerernes Æreskorps.

De fyrstelige Personer grupperer sig i Purpurtemplet. Kejseren nikker, Kongen af Sachsen nikker, og saa begynder det.

Det begynder som Fuglefløjt et Sted oppe i Kolossen. Det vokser til en Fanfare, og pludselig flænges Luften under den gamle hollandske Salme:

*Wir treten
mit Beten
vor Gott den Gerechten.*

Jeg lader Øjet glide til Vejrs. Et Sted i Runde-taarns Højde opdager jeg Dirigenten. I Stedet for Taktstok svinger han et hvidt Flag i vældige Kredse. Usynlige Orkestre og Sangkor, der er skjulte i Klippehuler, følger hans Vink; hele Stenbjerget toner.

Paa Terrassen svinger nu tolv Dirigenter deres Stokke i Takt med Flaget, ude over Pladsen følges det af halvtreds andre Orkestre, af halvtreds Sangforeninger og af hundrede Skoler. Tilsidst skælver hele Valpladsen under Sang; Hundredtusind Stemmer jubler:

Da ward, kaum begonnen, die Schlacht schon gewonnen, du Gott warst ja mit uns, der Sieg, er ward dein.

Paa Talerstolen staar ombrust af de hendøende Klange, midt i Uniformpragten en lille rødmosset Mand i sort Livkjole uden Ordener. Med det tætte krøllede Haar og Guldbrillerne over brune, alvorlige Øjne ligner han en Professor. Det er Monumentets Skaber, Clemens Thieme. I Gaar vaagnede han som almindelig Kammerraad. Om Formiddagen blev han og hans 76-aarige Moder kaldt op paa Raadhuset, hvor Borgmesteren i hele Raadets og den grædende gamle Kones Nærværelse udnævnte ham til Æresborger i Leipzig. Om Eftermiddagen kaldtes han til Slottet, og han gik derfra som kgl. Gehejmehof-raad. Nu sidder paa et Stentrappetrin den jævne Morlille, der har faaet en Ekscellence til opvartende Kavaller. Hun skal høre sin Søn tale.

*Han begynder:
Eders kongelige Majestæt,
tyske Brødre, tyske Søstre . . .*

Og med ægte tysk Svulst holder han den Indvielsestale, som *Politikens* Telegrafkorrespondent allerede har kablet.

Han dvæler ved Frihedsheltene, hvis Opraab for hundrede Aar siden kaldte Tysklands Ungdom til Kamp paa disse Sletter mod Napoleon. Han nævner Liitzow, Korner, Jahn, Friesen og Krug. Men Kongen af Sachsen nævner han ikke. Af gode Grunde. I dette Øjeblik den 18de Oktober 1813 krøb han sammen i en bombesikker Kælder inde i Leipzig som Napoleons tro Vasal, mens hans Tropper ved deres Forræderi ude paa Slagmarken skaffede den tyske Tanke den Sejr, her fejres.

Den tyske Tanke. Ja, herom siger Thieme netop: Her er under Kanontorden den tyske Folkebevidsthed og den tyske Folkeidé bleven genfødt, saaledes at det tyske Rige kunde grundes paa disse Piller. Befrielseskrigen, plejede Wilhelm den Store at sige, begyndte at knytte de Traade, som i Dag

forbinder de tyske Stammer saa inderligt. Før det tyske Rige fremstod, skabtes det tyske Folk, og *her* er Fødestedet, i *Dag* er Fødselsdagen.

demens Thieme raaber af sine Lungers fulde Kraft og synes ikke at trættes. Hele Menneskehavet for vore Fødder forholder sig ubevægeligt, skønt Afstanden forhindrer det i at opfange den ringeste Lyd. Taleren har nu naaet alle Festordbogens store Gloser: Fædreland, Troskab, Offervillighed og Tapperhed. Han staar paa Kothurnens Pathos, hver Muskel i hans Ansigt sitrer af dyb Bevægelse, men hans Stemme forbliver fast, da han endelig løfter Haanden mod sit Livsværk:

Saa indvier jeg da dette Mindesmærke til den store Tids Aander, paa det at Fædrene maa leve videre i Sønnerne.

Og med to Fingre mod Himlen raaber han med sin sidste Kraft:

Saa aflægger vi den hellige Ed: at forblive trofaste i Kærligheden til vort Fyrstehus, til Kejseren og til Riget. Dertil hjælpe os den Gud, der var med vore Fædre! *Amen*.

De Hundrede Tusinde, der i Kikkerter har fulgt Thiemes Edsbevægelse og nu ser ham forlade Talerstolen, klapper i Hænderne og raaber, brøler, jubler; en varm Begejstringsaande gaar som en Stormvind over Mængden.

Inde i Purpurteltet har imens Kong Frederik August af Sachsen faaet overrakt sin Tale, der er sat i Glas og Ramme. Med en hæs Kommandotone raaber han den ud.

Der staar nogle Ord om, at Monumentet er rejst som Tegn paa Enighed og Guds naadige og vidunderlige Førelse. Mon Kongen tænker paa den blodige Ironi. Næppe. Eller de andre tyske Fyrster, hvis Forfædre i Folkeslaget kæmpede med Napoleon mod Tyskland. Næppe. Kun Ludwig af Bayern, der er videnskabelig Historiker af Fag, retter lidt paa Professorbrillerne og trækker sig forlegent i sit hvide Bedstefaderskæg.

Allerede under Kongens Tale er der opstaaet en Uro langt ude i Festpladsens Periferi; den kommer nærmere; Publikums

sorte Masser svajer frem og tilbage; men ud af Klumpen bryder en hvid Skikkelse, og en til ... og nu en tredje ... de styrter i Hurtigløb ned langs Studenternes Rækker, entrer paa alle fire op ad Stentrinene, og i samme Øjeblik Kongen har endt, lægger de hver en Sølvcylinder for hans Fødder. Kolossal! siger Kong Frederik August.

Det er Stafetterne, som i de sidste to Døgn er løbet gennem Mellemevropa. Efterhaanden er der samlet ni unge stærke Mænd, og hver bringer med sin Sølvcylinder, hvori ligger en Haandskrivelse med Lykønskning til Festen. De kommer fra ni Steder, som hver for sig har god Klang i tyske Patriots Øren. En Hilsen kommer fra den tyske Skamlingsbanke i Sønderjylland, Knivsbjerg. Afstanden er 731 Kilometer, og gennem 3660 Løbere, der hver har tilbagelagt 200 Meter af Vejen, er Budskabet fløjet fra Haand til Haand. Afsendelsesstederne er i Reglen berømte Valpladser, og Vejen er med Vilje lagt over historiske Steder; en Hilsen kommer fra Rugen, en fra Gravelotte, en fra Strass-burg; en kommer fra Østerrig og en fra Slagmarken ved Waterloo. Grev Zeppelin har i Forgaars signeret et af Dokumenterne i Friedrichshafens Luftskeibspark. (I Gaar maatte han selv standse paa Vejen til Festen, indhentet af en Depesche om at „L II“ er styrtet ned og har begravet tolv forkullede Lig under sit knuste Aluminiumsskelet. Et af Højtidelighedens Glanspunkter skulde have været et Luftskeibs Kresen omkring Monumentet. Politiet har nu nedlagt Forbud derimod, og vi savner Grev Zeppelins hvide Hoved). Selv fra de tyske Kolonier i Nord- og Sydamerika er der Stafetskrivelser. Den ene er befordret i Løb fra Washington til New York, overleveret til Evropadamperen og hentet igen af Stafetter paa Kajen i Bremer-hafen; den anden er dateret Brasilien. I alt har 40,000 forskellige Løbere Dag og Nat baade paa den ene og den anden Side af Atlanten knuget Hænderne om disse ni Sølvrunder. Da de bliver lukkede op, falder der Silkebaand og smaa Ege-kviste ud af dem. Kolossal! gentager Kongen, og for dog at antyde, at han har for-

staaet Meningen med Sporten, tilføjer han: „Eine hollisehe Anstrengung“. Kardinalen korsrer sig med en violet Pegefinger.

Fyrsterne begiver sig nu ad hundrede Stentrin ind i Monumentet. Det fine Selskab, jeg er presset ind imellem, følger efter, og saaledes puffer et Par Storhertuger mig med op i Stenuhyrets Bug. Jeg modtages ved hvert Trin med Honnør af Gardister, gamle Veteraner, hvoraf mange bærer den lille Medaille med Indskriften 1864. Jeg lægger nøje Mærke til, hvorledes min Formand Fyrst Heinrich den Fjortende af Reuss (y. L.) bærer sig ad og betragter derefter Veteranerne som Luft og ser lige igennem Gardisterne.

Vi kommer først ind i Krypten, hvor der er saa mørkt, at man maa famle sig frem imellem Pillerne. I Midten er der saa højt op til Kuplen, at Frelsers Kirketaarn i Kjøbenhavn kunde staa herinde, og dog gaar man rundt med dukket Hoved.

Efterhaanden antager Stenpillerne halvt menneskelig Skikkelse, og man opdager seksten sørgende Krigere, som holder Dødsvagt i Kresen.

Nu aabner Bagdøren sig pludselig, og gennem en Stengang kommer vi ud paa Altaner paa Monumentets Sydside. Dybt nede ligger Markerne, badede i Sollyset, fjerne Møller og Kirketaarne er svøbt i en guldindvirket Taage, en astral Forklarethed hviler over Landskabet. Her stod for hundrede Aar siden Slaget. Kejser Wilhelm peger med højre Haand. Han kan sin Strategi. Der er Probstheyda Kirke, som otte Gange erobredes frem og tilbage, og derude kupler sig Monarkhøjen, hvor Kejser Frantz, Kejser Alexander, Kong Frederik Wilhelm og Kronprins Ber-nadotte knælede ned og takkede for Sejren. De andre Fyrster hører høfligt efter; deres Forfædre var med Napoleon paa Monumentets Nordside nede ved Tobaksmøllen.

Et Kanonskud, og den blaa Røg vælder af Sted over Grønsværen nedenfor. 29 Skud til Ære for de Døde. Kejsersalut!

Ad nye hundrede Trin naar vi op i Mindehallen, hvor fire Kolossalskikkelser bærer den øverste Hvælving. Heltemod, Fromhed, Folkekraft og Offervillighed har man døbt dem; man tror snarere i dem at genkende antediluvianske Uhyrer, forstenede i Klippen; Kejser Wilhelm naar dem ikke til deres Mammuth-Ankler, og da jeg lægger min Haand paa Fromhedens Lilletaa, dækker den langt fra Neglen.

Det er øjensynligt, at Arkitekterne har tænkt paa at vilde skabe Tysklands Frihedsdom som en kolossal, massiv Udgave af Napoleons Grav. Krypten, den runde Ballustrade, Hvælvingen og de fire Piller — alt er direkte kopieret og forgrovet. Men mens et gyldent Solskin selv i Regnvejr falder gennem Napoleonskirkens gule Glas, er Ruderne her graa som Graniten; man er hundrede Meter over Sletten og har dog en kold Kælderfornemmelse af at befinde sig i en underjordisk Institution.

Igen aabner en Dør sig i Granitvæggen, og dybt, dybt nede straalere Festpladsen som et broget Tæppe i Solen. Dirigenten svinger atter sin Fane, og da Kejserens Fjerbusk viser sig, istemmer alle Orkestre, alle Kor, alle Stemmer: „Heil Dir ifn Siegeskranz ...”

Øjet glider over Udstillingens vældige Terræn ind mod Leipzig, hvis Taarne blinker af Guld. Det er rigtigt „Kejservejr”, og efter Besøget i den dunkle Hal flammer Efteraaret med dobbelt Glans. En skør Silketraad daler gennem Luften, det er den flyvende Sommers sidste fine Spind; baaret af en mild Brise forsvinder den som en funklende Sol-straale i Stenbjerget og slukkes i samme Nu.

Kejser Wilhelm kniber Øjnene sammen og stirrer mod et bestemt Punkt ved Enden af Højen. Jeg følger Blikket. Det dvæler ved et lille Buskads, og nu véd jeg, hvad Kejseren søger. Imellem disse Træer laa TobaksmøUen, der var den lille Korporals Hovedkvarter. Paa Stedet staar nu en simpel firkantet Sten, og paa Graniten ligger under en trekantet Bronzehat

en Kikkert og en Kaarde. Napoleon har lagt dem her for hundrede Aar siden. Ingen har efter ham taget dem op.

Tysklands store tid

De sidste Maaneder er overalt i det tyske Rige fejrede med Jubilæumsudstillinger og Monumentafsløringer, med Folkeoptog og Festsksespil. Altsammen til Minde om Perioden for Hundrede Aar siden — *Tysklands store Tid*.

Hvad var da det store i denne Tid?

De splittede tyske Smaastater laa den Gang kneblede og ydmygede under Napoleons brutale Handskegreb.

Fyrsterne var hans bærede Vasaller. I Erfurt ventede i Kejserens Forværelse Konger, Prinser og Storhertuger i Snesevis. Han skrev efter Skuespilleren *Talma* og tilføjede: De vil komme til at spille for et Parket af Konger.

Statsmændene var lammede af Napoleons Storhed. Videnskabsmænd og Forfattere blændede af hans Glans. I Leipzig lod Universitetet lave et Himmelkort, hvor den ukendte Stjerne i Orion fik Navn efter ham, og paa det anatomiske Museum satte man i Transparent „Ogsaa de Døde raaber *Leve!*“ En stor Del al Intelligensen sværmede for et Ny-Franken, og Almuen længtes efter en hvilken som helst Fred.

I Virkeligheden var Napoleon kommet til Tyskland som en Befrier. Han havde ført Revolutionens frisindede Idéer med sig; han medbragte Lighed for Loven; han gav Stødet til human Behandling i Hæren. Lad mig blot nævne et Eksempel, der i en Pointe samler hans Reformbestræbelser. En jødisk Købmand havde i Kejserbroderen Jerfimes Kongedømme Westphalen faaet udstedt et almindeligt Pas, der ikke stillede hans Konfession de sædvanlige Hindringer i Vejen. Da han kom til Berlin, nægtede man at anerkende det, og den westphalske Gesandt maatte træde hjælpende til, før Portene aabnedes.

Store Fremtidsmaal havde Napoleon ogsaa for-staaet at indpode de Overvundne. Men Tyskland var ikke lykkeligt. Napoleon var en Galler og man krænker ikke ustraffet Nationalitetens Love. Et enigt og frit Tyskland kunde han ikke give. Det maatte skabe sig selv indefra.

Da var det, en Række nationale Frihedskæmper fremstod, som sang om den tyske Lighed og Enhed, som kæmpede for den, som haanedes, led og døde for den. Deres sidste Aandedrag voksede til det Stormsus, der gik som en Cyklon hen over det tyske Rige og fik Fædrelandets hellige Klokker til at hamre.

Da fødtes Tysklands store Tid. Og det er Navnene paa dens Helte, der i denne Høst indskrives i det tyske Riges gyldne Bøger.

Paa kgl. Schauspielhaus i Berlin opføres for Øjeblikket et af Kejser Wilhelms Yndlingsstykker; det hedder *1812*. Forfatteren, von der Pfordten, lader deri General York sige disse simple Ord: *Jeg er en Tysker*. Hvortil Napoleon rasende svarer: Jeg kender ingen Tyskere; jeg kender Bayrere og Wurtem-bergere, Prøjsere og Sachsere — men intet Tyskland!

Napoleon vilde intet Tyskland kende.

Men da var det, at Filosofen Fichte stod frem paa Unter den Linden og holdt sine Taler til „den *tyske* Nation“, mens Digteren Ernst Moritz Arndt udsendte sine flammende Proklamationer:

Had besjæle, Vrede opflamme, Hævn bevæbne os!

Da var det, „Turnvater“ Jahn slog Lussinger til de prøjsiske Skoledrenge, hvergang de marscherede ud til deres Soldaterøvelser gennem Brandenburger-thor, for at de ikke skulde glemme, at Sejrgudinden, der ellers prydede dens Top, var røvet af Napoleon til Paris.

Da var det, den tapre Schill red ud fra Berlin i Spidsen for et enkelt Husarregiment for at rejse Folket mod Undertrykkeren. De blev som Landevejsrøvere nedmejede til sidste Mand.

Da var det, den strænge General York, kommanderet til at gaa i Kamp ved Napoleons Side, paa Stænderforsamlingen i Konigsberg foreslog at danne et Landeværn og en Landestorm, der skulde anvendes imod Frankrig.

Da var det, den 22aarige Digter Theodor Korner sagde Farvel til Poesien, omfavnede sin Forlovede og rejste til Breslau, hvor han indmeldte sig i Liitzows vilde Friskare for at dø syngende.

Da var det, den gamle Bulderbasse Blucher brummede i sit Hi: „Lad det Luse- og Skidetøj af Diplomatikere fare til alle Djævla. Hvorfor skal ikke alle Mand sidde op og gaa løs paa Franskmændene som det hellige Donnerwetter“. (Oversættelsen efter Morten Pontoppidan.)

Det hjalp til at begynde med altsammen intet. Prøjsens Konge, Frederik Wilhelm III, var ubeslutsom og ganske utilbøjelig til at bryde med Napoleon. Tiden spildtes.

Men da er det, Nordmanden Henrik Steffens vover et dumdrigt Skridt.

Han virkede den Gang som Professor ved Universitetet i Breslau, hvor det gærede stærkest. I sine Erindringer („Was ich erlebte“) beretter han, hvorledes han en Aften gaar hjem efter et oprømt patriotisk Selskab og tilbringer Natten i urolige Drømmerier; Klokken otte om Morgenen skal han holde et Foredrag om Naturfilosofi, og mens han forsøger at forberede sig paa, hvad han vil sige, slaar den vilde Tanke ned i ham: „Det staar jo i din Magt paa Kongens Vegne at erklære Krigen!“ Han var klar over, at man vilde kaste ham i Fængsel, men de personlige Følger skræmmede ham ikke.

Auditoriet var Kl. 8 sparsomt besat, og Steffens talte pligttro sin Time ud om Naturvidenskaben. Han sluttede saaledes: Jeg skal Kl. 11 holde en ny Forelæsning, men jeg vil i Stedet for tale om Ungdommen og Frihedskrigen, og jeg venter saa mange Studenter, som Salen kan rumme.

Rygtet om den mærkelige Forelæsning løb fra Universitetet gennem Byen, og allerede Kl. 10 stod Studenter og Borgere

langt ud paa Gaden. En Time senere banede Steffens sig med Vanskelighed Vej til Katederet igennem jublende Ungdom, og grebet af Øjeblikkets Stemning maner han nu sine Tilhørere til at gribe til Vaaben for Fædrelandet.

„Hvad jeg sagde, (fortæller han selv), jeg véd det ikke. Selv om man havde spurgt mig derom efter Talen, vilde jeg ikke have kunnet aflægge Regnskab derfor. Det var den trykkende Følelse af ulykkeligt levede Aar, der nu fandt Ord, og det var den tætte sammenstuede Mængdes varme Begejstring, der gav disse Ord Varme. Det var ikke noget fremmed jeg forkyndte. Hvad jeg sagde, var blot Alles stille Tale.”

Men „Virkingen var ubeskrivelig. Under stormende Hurraer spredtes Tilhørerne gennem Gaderne, og Krigsraabet gjaldede snart over hete Breslau. Den franske Gesandt, Grev Saint Marcan, ilede til Kansleren og forlangte en diplomatisk Undskyldning, og Universitetets Rektor skyndte sig videre til Steffens for at faa en Forklaring; det var for sent.

Den iltre Nordmand, der ti Aar tidligere paa en Spaseretur i Frederiksberg Have ved Kjøbenhavn havde prædikeret de nye Digteridealere for Adam Oehlenschläger og derved faaet Romantikens Klange til at tone over Danmark, havde nu ved sin Tale paa Katederet i Breslau bevirket, at Krigstrompeterne skingrede over hele Østprøjsen. Faa Dage efter rykkede de første frivillige Tropper ud, og Kongen af Prøjsen maatte endelig nødtvungent følge sit Folk.

Han gjorde det i det berømte Opraab „An mein Volk”, hvori det hedder:

Det er den sidste afgørende Kamp som vi bestaar for vor Eksistens, vor Uafhængighed, vor Velstand; der gives ingen anden Udvej end en ærefuld Fred eller en berømmelig Undergang.

Kongens Opraab til det loyale Prøjsen aabnede endelig helt for Begejstringens Sluser.

Der König rief, und alle, alle kamen! synger Tidens Digter. Ja, alle kom. De, der kunde føre Vaaben, meldte sig under Fanerne.

De Velhavende lagde deres Familiesølv paa „Fædrelandets Alter“ „de Fattige gav, hvad de ejede. Unge Mennesker skænkede deres Forlovelsesringe af Guld og gik med Jernringe i Stedet. Morten Pontoppidan fortæller i sin Bog *Anno 13* om „den unge Pige Ferdinande von Schmettau, der ikke havde andet at ofre, men som afskar og solgte til en Frisør sit pragtfulde Haar. En forretningsdygtig Mand købte derefter Haaret og lod forfærdige Ringe og andre Smaating deraf, som solgtes og indbragte saa meget, at fire frivillige Jægere kunde udrustes for Beløbet“.

En patriotisk Gysen rislede gennem Folkesjælen; Germaneren stod op med blanke Øjne og fæstede den nationale Kokarde paa sit Bryst.

Bliicher valgtes til Overgeneral over den prøjsiske Armé. Hans Kælenavn mellem Soldaterne, *General Fremad*, klang som et ildnende Hornsignal.

Gennem Modgang og Nederlag naaede den prøjsiske Hær ogsaa efter et halvt Aars Forløb frem til Markerne ved Leipzig, hvor Sejren ventede den; til at begynde med havde Rusland alene staaet ved Prøjsens Side, men efterhaanden udvikledes alle Evropas Nationer i det store Opgør, og i Folkeslaget kæmpede baade Østrig og Sverig sammen med Prøjsen-Rusland.

Jeg skal ikke forsøge at udrede de strategiske Linjer i de fire Dages Kampe, der endte med Napoleons Tilbagetog; enhver véd, at det førte ham gennem Leipzigs brændende Gader — til Elba.

Den, der gennemgaar Leipzigs Aviser fra Folkeslagets Oktoberdage for hundrede Aar siden, maa faa det Indtryk, at man inde i Byen har svævet i lykkelig Uvidenhed om, at Historiens største Slag kæmpedes udenfor Murene. Grunden er den dagedige Presses Frygt for de skiftende Magthavere; det, der er godt Tysk den ene Dag, er maaske allerede den næste slet Fransk. Byens Herre var i Øjeblikket Napoleon, den sachsiske

Konges Forbundsfølge, og Kejsersens Censur besørgedes med skarpladte Geværer.

I *Leipziger Tageblatt*, der udkom under hele Kampen, finder man derfor i Stedet for Krigs-Reportage en sentimental Fortælling om „Tante Kunigunde og hendes Niece, lille Malle“. Paa den afgørende Slagdag, den 18de Oktober, optages Spalterne af en Artikel om *De subalterne Funktionærers Lønningsforhold*, der skyldes kgl. sachsisk Hof- og Justits-Kansler-Sekretær C. S. Meuken. Artiklen kunde læses ved Brandskæret over Byen.

Først i *Leipziger Zeitung* fire Dage efter, den 22de, finder man en Beretning om Slaget, der er dikteret af den sejrende Overgeneral, den østrigske Fyrst Schwartzenberg. Den meddeler detailleret, at det har behaget hans kejserlige og kongelige Majestæt (Franz I) paa Slagmarken at dekorere Fyrst Schwartzenberg med Maria Theresia-Ordenens Storkors, Hs. Maj. Kejseren af Rusland at skænke ham St. Georgsordenens første Klasse og Hs. Maj. Kongen af Prøjsen at forlene ham med den sorte Ørn.

I *Tageblatt* findes den første Hentydning til Verdensbegivenheden den 21de, idet Bladet til den sædvanlige Dødsliste føjer følgende Bemærkning: i denne mærkværdige Uge kan hverken angives alle Navnene paa de her begravede højere Militærpersoner eller Antallet af døde Soldater.

I denne „mærkværdige Uge“ er der for Leipzig og Sachsen sket det, at mens Kongen opholdt sig i Kælderen i sit Hjørnehus paa Torvet, gik hans Tropper paa Slagmarken den 18de over til Fjenden: „vi har brugt Halvdelen af vore Kugler imod Prøjserne; nu sender vi Resten imod Franskmandene!“

Den næste Formiddag aflagde Napoleon Kl. 10 et Besøg i Hjørnehuset for at tage Afsked med den dybt nedbøjede Konge og foreslog ham at flygte-med sig. Marbot fortæller i sine Erindringer, at mens de sachsiske Tropper skød efter de

bortdragende Franskmænd, rev Kongen Vinduet op og raabte: Skyd først mig, at jeg ikke skal være Vidne-til Jeres Skændsel! Kl. 1 om Eftermiddagen red de tre allierede Fyrster ind paa Pladsen i Spidsen for deres sejrige Tropper og holdt Revy over den sachsiske Livgarde uden at skæve til Vinduerne paa Hjørnet, hvor den fangne Konge netop kastede Gardens Fane i Kaminilden.

Man spørger sig selv, hvem det er, de tyske For-bundsfyrster har fejret i Leipzig; den pligttro Konge, der holdt fast ved sin unaturlige Alliance med Napoleon, eller Tropperne, der grebet af deres Hjerters tyske Stemme havde forraadt deres Krigsherre til Fordel for deres Blodsbrødre. Den nuværende Kong Frederik August af Sachsen kom let over Vanskelighederne, da han med sin velkendte hæse Røst, der saa ofte har faaet den ulykkelige Prinsesse Toselli til at ryste, udraabte de allerede berygtede Ord ved Folkeslagsmonumentets Indvielse, at det var rejst „som Tegn paa Enighed og paa Guds naadige og vidunderlige Førelsel“

Paa den store Udstilling, der i Sommer er rejst paa Slagmarken udenfor Leipzig, er en af Attraktionerne et Dukkepanorama, hvor Tinsoldater udkæmper Folkeslaget i et naturtro fremstillet Landskab.

Den tungerappe Foreviser holder et historisk Foredrag om Kampens Gang, hvori han er utrættelig i at rose de sachsiske, prøjsiske og østrigske Tropper. Men Svenskerne har han et ondt Øje til. Han har for Vane midt i sin Remse at pege paa nogle bare Pletter i Panoramaet, hvor der ingen Tinsoldater findes, og han siger da: „Her er det Terræn, hvor de svenske Tropper *skulde* have staaet. Deres Fører, den svenske Kronprins, var ikke til at drive frem i Slaglinien. Da han endelig blev truet til at sende Forstærkninger i Ilden, var de 17 Timer om at marschere en Vej, der ellers tilbagelægges i to, og kun 6000 Mand naaede frem, tildels i ukampdygtig Stand.“

Jeg skal ikke komme ind paa Carl Johans Strategi, hvorom selv militære Taktikere stadig strides. Men det er et Faktum, at de svenske Tropper kun naaede at tage aktiv Del i Forfølgelsen af den franske Hær, og at den kun havde et Tab af 3 Officerer og 100 Mand. Der er heller ingen Tvivl om, at Samtiden havde den Opfattelse, at den tidligere franske Marskal under Slaget stadig førte hemmelige Underhandlinger med Napoleon.

Forfatteren Eiler Nystrom har i sin Tid i *Poliikens* Kronik gjort opmærksom paa et Fund, han har gjort i en Værtshusholders private Rarietetsmuseum, der findes paa Slagmarken. Det er et Budskab fra Bliicher, udfærdiget under Kampen paa Højderne ved Mockern og møntet paa den forgæves ventede Bernadotte; det lyder saaledes: „Hvis den Hund af en Zigøjner ikke straks lader sig se, saa gid i Himlens Navn Granater, Bomber og Donnerwetter maa smadre ham!”

Det danske Konsulat i Leipzig ligger paa Torvet lige overfor det historiske Hjørnehus. Under Festlighederne har hele Pladsen været klædt i sachsiske og tyske Farver, men oppe paa Konsulatet var man i stærk Forlegenhed om, hvorvidt man skulde stikke Dannebrog ud.

Ja, hvor var egentlig Danmark i det store Opgør, da alle Evropas kristne Nationer tørnede sammen om den lille Korsikaner?

Danmark var ved Hamborg og vidste selv næppe paa hvilken Side.

Frederik den Sjette havde først erklæret sig nev-tral. Senere kæmpede en Del af den danske Hær paa Hamborgernes Side, men den belejrede franske General sendte de fangne danske Soldater hjem over Grænsen med en Bemærkning om, at det vist maatte bero paa en Misforstaaelse. Til sidst tvang Sverig, der vilde have Norge som Bytte ved Fredsslutningen, Frederik den Sjette til at erklære Ruslands og Sveriges Forbundsfælle Prøjsen Krig. *Deklarationen* lyder i al sin Ynk saaledes:

„Kongen har stedse bestræbt Sig for at vedligeholde god Forstaaelse og venskabelige Forbindelser med Hs. Majestæt Kongen af Preussen.

Hs. Majestæt havde derfor med Grund kunnet vente, fra denne Fyrstes Side ikkun at modtage Prøver paa et med Allerhøjstsammes overensstemmende Sindelag. Ikke destomindre er Hs. Majestæt blevetunderrettet om, at Kongen af Preussen har tiltraadt Traktaten sluttet i Åbo, og forsikrer Sverig Erhvervelsen af Norge.

Det er ugerne, at Hans Majestæt erkiender, at hans Staters Sikkerhed og den Beskyttelse, Han skylder sine Undersaatter, ei alene ikke tillader Ham at vedligeholde de Forbindelser med den Preussiske Regering, som til giensidig Fordeel for begge Staters Undersaatter have fundet Sted, men endog sætter ham i den Nødvendighed at maatte erklære, at Hans Stater ere i Krig med Kongen af Preussens Stater.”

Saaledes gik det til, at man i det historiske Optog, hvormed Hamborg den 24. Marts i Aar fejrede Byens Deltagelse i Frihedskrigen, så danske Garderuniformer marschere af Sted paa Jungfernstieg under de tyske Faner, hvorunder de for hundrede Aar siden havde kæmpet. Men det var vist klogt, at Konsulatet i Leipzig deri 18. Oktober lod sin Flagstang være tom. Danmarks Resultat af Folkeslaget blev, som Sverige havde villet.

Til Gengæld har det tyske Rige haft alle Flag oppe. Hele Sommeren har de nationale Duge vaj et, Mindekanoner har tordnet, Festraketter er stegne mod Himlen og officielle Jubilæums-Samlermærker er spredte i Millionvis fra Memel til Rhinen.

Det officielle Tyskland har fejret *den store Tid* under allerhøjeste Protektion af Fyrsterne, hvis Forfædre for hundrede Aar siden kæmpede ved Napoleons Side eller blev tvungne til at gaa imod ham. Folket, der rejste Frihedskrigen, har været udelukket fra Højtidelighederne, og det er med Vemod, det udenfor Snoren mindes Fortiden.

For de store Frihedsskikkelser var Maalet ikke Napoleons Undergang, men Frihed og Lighed i et frit tysk Rige. De hjalp mod deres Vilje Fyrsterne til at fordrive Napoleons udenvælske Reforme, men de vandt som Belønning en hjemlig Reaktion i den hellige Alliances Navn. Idéerne fra 1813 er endnu kun Drømme.

Derfor har alle Festerne savnet et naturligt Maal, og deres Midtpunkt er blevet — Napoleon.

Paa den imponerende Mindeudstilling i Breslau, hvortil Koalitionsmagternes Fyrstehuse, Feltherrernes Efterladte og tyske, østrigske og russiske Museer og Samlinger har sendt historiske Efterladenskaber fra det store Aar, er Sal Nr. XXI bleven det selvfølgelig Centrum. Strømmen gaar ligegyldig forbi Frederik Wilhelms Proklamation, Dronning Louises Marmorbuste og Bliichers Krudthorn. Men den bliver med en Følelse af Andagt staaende foran det Glasskab i Værelse XXI, der indeholder Napoleons Barberkniv, og Udstillingens Clou er Kongen af Roms gyldne Vugge, der kun en Gang tidligere er kommet udenfor det kejserlige østrigske Skatkammer, og den er dog kun den tomme Ramme om Napoleons uopfyldte Haab. Det er det samme, der sker paa Tøjhuset i Berlin, hvor udspilede Faner og guldindlagte Sværd forgæves paakalder de store Minder, mens derimod en sort, trekantet Hat faar Hjertet til at banke.

1813's Festspil blev skrevet af Goethe og er forlængst glemt. 1913's Jubilæumsstykke blev bestilt hos Nobelpristageren Gerhart Hauptmann. Til dets Opførelse blev bygget Aarhundredehallen i Breslau. Det er Verdens største Kuppelbygning; den er udført af Jernbeton (67 Meter Spændvidde) og rummer 10,000 Siddepladser. Til Stykkets Iscenesættelse blev Tysklands Sceneinstruktør Max Reinhardt indkaldt, han fik de berømteste Skuespillere og et Par Tusinde Statister til sin Raadighed.

Uropførelsen den 31. Maj blev en bristet Blære. Rummets graa Cementribber bibragte Tilskuerne det lidet festlige

Indtryk af, at de befandt sig mellem en Kæmpehvals Ribben, og Hauptmanns Arbejde opløstes i en Række tomme og uforstaaelige filosofiske Rimerier. Dets Handling blev en begejstret Hymne til Napoleon.

Den er i Korthed denne, at „Verdensteatret“s Direktør paa Scenen fremviser sine Dukker. Der er en Marskal *Nelson* og en General *Vorwärts*, „en Prøjserkonge, en Kejser, en Czar“.

Doch sind diese Piippchen hochst difficil, wir lassen sie lieber aus dem Spiel.

Hvorpaa Teaterdirektøren igen stikker Dukkerne som ubrugelige i sin Kiste og trækker en mere „robust“ Dukke frem, der hedder *Ben lille Korporal*.

Er reiste mit seiner eigenen Truppe, er war eine kolossale Puppe . . .

Den kolossale Dukke kan bruges som Hovedfigur, og man følger ham nu gennem vældige Massetableauer fra Revolutionens Guillotine til Kejserkroningen i Notre Dame og Kampene i 1812—13 paa Tysklands Sletter. Herom synger Hauptmann:

Er rang mit der riesigen Übermacht
und gewann zum Beispiel die Liitzener Schlacht.
Warf Russen und Preussen, York, Scharnhorst und
Blueher.

Er schlug sie bei Bautzen noch furchterlicher, er warf sie bei Dresden, bei la Rothière, aber bei Leipzig und Waterloo sank er.

Direktøren tager nu en lille Skibsmodel frem, det er „Bellerophon“, der førte Bonaparte som Englands Fange over Havet:

Und was da pulst gegen seine „Wanten, das ist sein Herz, das wir alle kannten.

Und der furchtbare Wille, dem nicht wiederstand,

Uegt jetzt zerbrochen hinter der Schiffswand . . .

Spillet er ude. Kun Dukken Bliicher larmer i sin Kiste og vil slaas. Men Direktøren smækker overlegent Laaget i for den gamle Sabelrasler og skænker hans Feltraab *Fremad* til Fredens Tyskland.

Stykket skulde gaa femten Gange. Men det vakte i de konservative Aviser et saadant Spektakel, at Breslau-Udstillingens og Festspillet's Protektor, den tyske Kronprins, bevirkede, at Forestillingerne sluttede allerede med den 11. Opførelse.

Aarets Mindesmærke er Kolossen ved Leipzig, som er bygget af opstablede Granitklumper, der har kostet 7000 Mark Stykket. Folkeslagmonumentets Vælde imponerer og knuger, men det lader den Besøgende kold; hvorimod selv Slagmarkens tyske Gæst tilstaar, at han med Andagt betræder den lille Lund ved Monumentets Fod, hvor en glat Sten fortæller, at her overværede Napoleon Slaget.

Nogle historiske Dokumenter knyttede sig til den højtidelige Indvielse. Dels Kong Frederik August af Sachsens Telegrammer til den russiske Kejser og den svenske Konge, hvori Monarken gav Udtryk for den fælles Glæde over at have fordrevet Napoleon og skaffet den tyske Tanke Sejr. Disse Telegrammer afsendtes i det franske Sprog.

Desuden var der Programmet, som solgtes ved Indgangen til Festpladsen. Det indeholdt ganske vist Oplysninger om Indvielsens Detailler, men dets Hovedindhold er en Artikel, der under Titlen fra Frederik Wilhelm Augusts historiske Opraab *An mein Volk!* former sig som et vanvittigt og gement Overfald paa Jøderne.

Efter at have forsøgt at bevise det rituelle Barnemord i Kiew, hævder Forfatteren (Artiklen signeret: Dr. Heinrich Pudor), at Tyskland i Øjeblikket er i Jødernes Magt som for hundrede Aar siden i Na-poleons. Det vil være tilstrækkeligt at citere:

„1813 afrystedes det franske Fremmedherredømme, 1913 er Tronen omgivet af Jøder.

1813 udkæmpedes Folkeslaget. 1913 staar Jøderne Ballin og Rothenau i Spidsen for det tyske Erhvervsliv.”

Tilsidst rettes alle Frihedskrigens lyriske nationale Opraab om at gribe til Vaaben mod Fremmedherredømmet imod Jøderne:

„Allerede for hundrede Aar siden sang Digteren: Teuts Søner er opstandne. Millioner Stemmer klinger, vor Skændsels Lænker skal springe. Vort Aag vil vi bryde. Og Herrens Dag skal gry.

Altsaa i Dag. I Aaret 1913. Nu eller aldrig . . .”

Dette Festprogram, der fremtræder som en aabenhjertig Opfordring til Progrom, er i flere Dage falbudt i Leipzigs Gader, udhængt i Vinduerne, benyttet af Indvielsens 100,000 Deltagere. Man mindes, at Berlin for 100 Aar siden blev tvunget til at modtage en Jøde paa et gallisk Pas.